

Att lita på andra människor

Berättelse

I Sverige är det vanligt att man litar på andra människor. Många föräldrar lämnar barnvagnen utanför ett kafé. Föräldern går in och dricker kaffe. Barnet sover ute i vagnen. Föräldern tror att allt är kvar när hen kommer ut. På landet finns det ibland små bord vid vägen. Där säljer någon ägg eller bär. Bordet är obevakat. Det finns ingen som passar det. Man lägger pengarna i en låda och tar varorna. Det här är exempel på social tillit. Det betyder att man litar på människor i allmänhet, inte bara på familj och vänner.

Forskare har mätt tilliten i Sverige i många år. SOM-institutet vid Göteborgs universitet frågar människor. De har gjort det sedan mitten av 1990-talet. De frågar hur mycket man kan lita på andra. Svaren visar att tilliten är hög i Sverige. Därför kallar forskarna Sverige ett "höglitarland". Sverige och de andra länderna i Norden ligger högt i världen.

Men det betyder inte att alla litar på alla. Tilliten är ett genomsnitt. Det är ett medelvärde för många människor. Tilliten är inte lika hög hos alla. Hos vissa grupper är den lägre. Och man kan så klart bli lurad ibland, också i Sverige.

Varför är tilliten hög? Det vet ingen helt säkert. En vanlig förklaring är att Sverige har små skillnader mellan människor. En annan är att myndigheterna behandlar alla lika. Men forskarna är inte helt överens. Därför ska man vara försiktig med svaret.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
lita på	tro att någon är ärlig och gör rätt
tillit	när man litar på andra människor
social	något som handlar om människor tillsammans
i allmänhet	de flesta människor, inte bara några få
obevakad	utan någon som passar eller vaktar
forskare	en person som studerar och söker fakta
mäta	ta reda på hur mycket något är
höglitarland	ett land där tilliten är hög
genomsnitt	ett medelvärde för många personer
bli lurad	när någon är ohederlig mot dig

Läsförståelsefrågor

1. Vad betyder social tillit i texten?
 1. Att man bara litar på sin egen familj.
 2. Att man litar på människor i allmänhet, inte bara på familj och vänner.
 3. Att man aldrig litar på någon.
2. Vad gör SOM-institutet vid Göteborgs universitet?
 1. De säljer kaffe på kaféer.
 2. De mäter tilliten i Sverige.
 3. De passar barnvagnar utanför kaféer.
3. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Forskarna kallar Sverige ett "höglitarland".
 2. I Sverige litar alla människor på alla.
 3. Tilliten är lika hög hos alla grupper i Sverige.
4. Texten berättar om ett litet bord vid vägen utan någon som passar det. Förklara med egna ord hur det fungerar.
5. Varför skriver texten "en vanlig förklaring är" om varför tilliten är hög?

Facit

1. 1. Att man litar på människor i allmänhet, inte bara på familj och vänner.
2. 1. De mäter tilliten i Sverige.
3. 1. ja b) nej (tilliten är ett genomsnitt; alla litar inte på alla, och man kan bli lurad) c) nej (tilliten är inte lika hög hos alla, hos vissa grupper är den lägre)
4. Exempel på svar: Någon säljer till exempel ägg eller bär vid vägen. Det finns ingen som vaktar. Man lägger själv pengarna i en låda och tar varorna. Man litar på att kunderna är ärliga.
5. Exempel på svar: För att forskarna inte är helt säkra. Texten vill inte säga något som ett säkert faktum när man inte vet helt.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Enkel introduktion till begreppet social tillit med konkreta vardagsexempel (barnvagnen, det obevakade bordet vid vägen). Tema: värderingar och sociala koder i Sverige. Påminn om att vardagsexemplen är iakttagelser, inte mätningar. Fråga 3b och 3c övar att se nyanser: hög tillit är ett genomsnitt, inte att "alla litar på alla". Låt eleverna jämföra med hur man litar på främlingar i sina egna länder, utan att värdera länder mot varandra.

Diskussionsfrågor

- Litar du på människor du inte känner? När gör du det, och när gör du det inte?
- Skulle du lämna en barnvagn eller en väska utanför en affär där du kommer ifrån? Varför eller varför inte?
- Finns det obevakade bord eller butiker där man betalar själv där du kommer ifrån?
- **Skriv (4 meningar):** Berätta om en gång då du litade på en främling, eller då en främling hjälpte dig. Vad hände?

Källor och faktagranskning

- SOM-institutet, Göteborgs universitet – Social tillit i höglitarlandet Sverige (Bo Rothstein & Sören Holmberg, 2022): <https://www.gu.se/som-institutet/social-tillit-i-hoglitaret-sverige>
- Rothstein & Holmberg – Social tillit i höglitarlandet Sverige, fullständig rapport (PDF, Göteborgs universitet 2022): <https://www.gu.se/sites/default/files/2022-12/Social%20tillit%20i%20h%C3%B6glitarlandet%20Sverige.pdf>
- Regeringen.se – SOU 2018:47 Med tillit växer handlingsutrymmet (Tillitsdelegationen): <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/06/sou-201847/>
- Göteborgs universitet – nyhet: Mångkultur påverkar inte den svenska tilliten: <https://www.gu.se/nyheter/mangkultur-paverkar-inte-den-svenska-tilliten>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Mellanmännisklig (social) tillit betyder att man litar på de flesta andra människor man möter, inte bara på familj och vänner. Den mäts i Sverige av SOM-institutet vid Göteborgs universitet, i en mätserie som startade i mitten av 1990-talet och är en av de längsta i världen. Sverige brukar i forskningen kallas ett "höglitarland"; tillsammans med de andra nordiska länderna ligger Sverige bland de länder i världen där flest personer säger att man kan lita på andra. I SOM-undersökningen 2014 var andelen höglitare den högsta som dittills uppmätts: 61 procent (mellanlitare 27 procent, låglitare 10 procent). Tilliten har varit ganska stabil över tid: år 1996 var andelen höglitare 58 procent och andelen låglitare 9 procent. Tilliten är dock inte jämnt fördelad – enligt forskningen litar yngre personer, personer med kortare utbildning, arbetare och personer födda utanför Norden i något lägre grad på andra; i vissa av dessa grupper är andelen höglitare omkring 45 procent, mot ett snitt på drygt 56 procent. Forskare vid Göteborgs universitet har funnit att en mer mångkulturell befolkning i ett område inte i sig verkar ha sänkt den svenska tilliten – ett omdiskuterat men ofta citerat resultat. Också staten talar om tillit: regeringen tillsatte 2016 en så kallad Tillitsdelegation för att utveckla "tillitsbaserad styrning" i offentlig sektor (utredningarna SOU 2018:47 och SOU 2019:43). Hög mellanmännisklig tillit ses ofta som ett slags "socialt kapital", något som kan göra det lättare för samhället, ekonomin och välfärden att fungera. OSÄKERHETER OCH MYTER: "Tillitssamhället" är inte ett officiellt eller lagstadgat begrepp, utan ett populärt och forskningsnära uttryck – texterna beskriver det, de använder det inte som en officiell titel. Exakta procentsiffror gäller specifika år och undersökningar och varierar; årtal anges alltid (t.ex. 2014: 61 procent höglitare) och en enstaka siffra presenteras inte som en evig sanning. Generaliseringen "svenskar litar på varandra" undviks – tilliten är hög i genomsnitt men ojämnt fördelad, därför skrivs "många i Sverige" eller "i genomsnitt är tilliten hög, men inte i alla grupper". Förklaringar till varför tilliten är hög (jämlighet, välfärd, låg korrupktion) är omdiskuterade och presenteras försiktigt som möjliga förklaringar, inte fastställda orsaker. Vardagsexempel som obevakade gårdsbutiker och barnvagn utanför kaféet är vanliga illustrationer men är iakttagelser, inte statistik – de markeras som exempel, inte bevis.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.